

**АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ
ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ БОЛОН ХАМТ ӨРГӨН МЭДҮҮЛСЭН
ХУУЛИЙН ТӨСЛҮҮДИЙН ХЭЛЭЛЦЭХ ЭСЭХ ХЭЛЭЛЦҮҮЛГИЙГ ЯВУУЛСАН
ТАЛААРХ ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН ХОРООНЫ САНАЛ, ДҮГНЭЛТ**

2026 оны 06 дугаар
сарын 09-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

Илтгэгч нь: Улсын Их Хурлын гишүүн Ш.Бямбасүрэн

Улсын Их Хурлын дарга, эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын Засгийн газраас 2026 оны 05 дугаар сарын 26-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг Эдийн засгийн байнгын хороо 2026 оны 06 дугаар сарын 09-ний өдрийн хуралдаанаараа үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийг явууллаа.

Хуулийн төсөл санаачлагч нь газрын хэвлийн баялгийн үр өгөөжийг Үндэсний баялгийн санд төвлөрүүлэх, уул уурхайн салбарт бизнес эрхлэгчдийн үйл ажиллагаа явуулах эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх, хайгуулын үйл ажиллагааг эрчимжүүлэн газрын хэвлийн баялгийн нөөцийг тогтоох, тус салбарт хөрөнгө оруулагчдыг нэмэгдүүлж нийгэм, эдийн засгийн хөгжилд эерэг нөлөөлөл үзүүлэх мөн тусгай зөвшөөрлийн төлбөрийг нэмэгдүүлэх, зарим төрлийн ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр ногдуулах хувийг оновчтой тогтоох, баяжуулах үйлдвэрийг тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр үйл ажиллагаа явуулж хариуцлагатай уул уурхайн тогтолцоог бэхжүүлэх зорилгоор хуулийн төслийг боловсруулсан байна.

Байнгын хорооны хуралдаанаар хуулийн төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Үүрийнтуяа өндөр агуулгатай хүдэр баяжуулах процесс дамжаагүй атлаа “баяжмал” ангиллаар экспортлогдож, үүний улмаас хүдэрт ногдох татварыг бүрэн авч чадахгүй байгаа асуудлыг энэ хуулийн төсөлд хэрхэн зохицуулж, цаашид ямар хяналтын механизм, стандартын өөрчлөлтөөр шийдвэрлэхээр төлөвлөж байгаа, ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөртэй холбоотойгоор дагалдах элемент, хаягдал болон эдийн засгийн үр өгөөжгүй хэсэгт хүртэл ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр тооцож байгаа өнөөгийн тогтолцоог өөрчлөх, олон улсын жишигт нийцүүлэх зохицуулалтыг хуулийн төсөлд хэрхэн тусгасан талаар, Эрдэнэт үйлдвэрт ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийн одоогийн зохицуулалтыг хэвээр үлдээж байгаа шалтгаан, борлуулалтын орлогын өндөр хувийг татвар, ногдол ашигт төвлөрүүлж байгаа нөхцөлд тус үйлдвэрийн хөрөнгө оруулалт, аюулгүй ажиллагаа, урт хугацааны тогтвортой үйл ажиллагааг хэрхэн хангах талаар ямар бодлого баримталж байгааг, хэрэв тус төлбөрийн зохицуулалтыг өөрчлөхөд төсөвт их хэмжээний нөлөөлөл үзүүлэхээр байгаа бол Эрдэнэт үйлдвэрт үзүүлж буй татварын ачааллыг үе шаттайгаар өөрчлөх боломжийг судалсан эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн О.Батнайрамдал Ашигт малтмалын тухай хуульд шинэчлэл хийх шаардлагатай гэдэгтэй санал нэгдэж байгаа талаар дурдаад, Онтрэ компанийн хэлэлцээр үргэлжилж буй энэ үед бусад ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийг хөндөхгүй зөвхөн зэсийн ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийг өөрчлөх нь Монгол Улсын эрх ашиг, хэлэлцээний байр суурьт сөргөөр нөлөөлөх эрсдэлтэй бөгөөд Онтрэ компанитай хийх хэлэлцээр дуусах хүртэл зэсийн ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийг хөндөхгүй байх зарчмын байр суурийн талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Уянга

Оюу толгойн бүлэг ордтой холбоотой нэмэлт хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулагдах хугацаанд зэсийн ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийн 10 хувийн таазтай холбоотой шинэ зохицуулалт Оюу толгойн бүлэг ордод хамаарах эсэх, үүнийг дагаж мөрдөх журмын тухай хууль эсхүл Улсын Их Хурлын тогтоолоор зохицуулах эсэх, гарц нь ямар байх, Оюу толгойн хэлэлцээртэй холбоотойгоор зэсийн ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийн асуудлыг хүлээлтэд оруулах нь цаашид хэрэгжих бусад зэсийн төслүүдэд сөргөөр нөлөөлөх эрсдэл үүсгэх эсэх, ашигт малтмалын салбарт орон нутаг дахь хяналт, хэрэгжилтийг бэхжүүлэх зорилгоор аймаг, бүсийн түвшинд бүтэц, төлөөлөлтэй ажиллах тогтолцоог энэ хуулийн төсөлд яагаад тусгаагүй, цаашид хэрхэн шийдвэрлэх, маркшейдер мэргэжилд тусгай зөвшөөрлийг шинээр бий болгох болсон үндэслэл, шаардлага, чухал ашигт малтмалын төрөл, чиглэл тус бүрээр бодлого, зохицуулалтын замын зураг боловсруулж хэрэгжүүлэх үүргийг Засгийн газарт олгож байгаа нөхцөлд энэ чиглэлээр хайгуул, олборлолт явуулж буй аж ахуйн нэгжүүдийг хэрхэн дэмжих, чухал ашигт малтмалын зохицуулалт нь цаашдаа стратегийн ашигт малтмалын ордын адил хэт хатуу зохицуулалт руу шилжих эрсдэл үүсгэх эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Очирбат Улсын Их Хурлын гишүүдээс өргөн барьсан Газрын тосны тухай хуулийн төсөл зэрэг бусад хуулийн төслүүдтэй уялдуулж, салбарын шинэчлэлийг нэгтгэсэн цогц байдлаар боловсруулах боломж байсан эсэх, хуулийн нэмэлт, өөрчлөлт нь зэсийн ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр болон хувийн хэвшлээр хайгуул хийлгэх асуудлыг хөндсөн нь тус салбарын бодлоготой нийцэж байгаа эсэх, сүүлийн 5 жилд улсын төсвийн хөрөнгөөр хийгдсэн хайгуулын ажлын үр дүн, өмнө нь Засгийн газрын шийдвэрээр дүйцүүлэн олгосон талбайтай холбоотой асуудлаас үүдэн хөрөнгө оруулагч аж ахуйн нэгжүүдэд үүссэн хохирол, маргааны асуудлыг хэрхэн шийдвэрлэх, хөрөнгө оруулагч аж ахуйн нэгжүүдийн эрх ашиг, итгэлийн асуудлыг шийдвэрлэлгүйгээр дахин хувийн хэвшлээр хайгуул хийлгэж, дараа нь тусгай зөвшөөрөл олгох зохицуулалтын талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Ш.Бямбасүрэн хуулийн төслийн “Засгийн газар чухал ашигт малтмалын жагсаалт батална” гэсэн зохицуулалтын үндэслэл, шаардлага, үүнтэй холбоотойгоор татвар, тогтворжуулалтын гэрээ болон хөрөнгө оруулалтын орчинд үүсэх асуудлыг хэрхэн зохицуулах, мөн эдийн засгийн ач холбогдолгүй дагалдах эрдэс, металлд ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр ногдуулахгүй байж болохоор тусгасан нь Оюу толгой гэх мэт томоохон ордуудад хамаарах эсэх, бичил уурхайг дэмжих эсхүл хязгаарлах эсэхийг хуулийн төсөлд ямар байдлаар тусгасан талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Золжаргал Оюу толгойн олборлолт, ашигт ажиллагааны өнөөгийн нөхцөлтэй уялдуулан ноогдол ашиг авах хугацааг наашлуулах, дамжуулан зээлийн зохицуулалтыг өөрчлөх, менежментийн оролцоог нэмэгдүүлэх асуудлаар Засгийн газар хэлэлцээг хэрхэн үргэлжлүүлэхээр төлөвлөж байгаа, зэсийн ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийн өөрчлөлт нь тус хэлэлцээрт нөлөөлөх эсэх, стратегийн ач холбогдол бүхий ордод хөрөнгө оруулагч нь 34 хувиас дээш эзэмших боломжгүй байхаар тусгасан нь гадаадын хөрөнгө оруулалтыг хязгаарлах эсэх, баяжуулах үйлдвэр байгуулах үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрлөөр зохицуулах нь үйлдвэрлэлийг дэмжиж байгаа эсэх, маркшейдер мэргэжилд тусгай зөвшөөрөл шинээр бий болгож буй үндэслэл, шаардлагын талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Жаргалан Оюу толгойн асуудлаар Улсын Их Хурлын 2025 оны 120 дугаар тогтоолоор өгсөн үүрэг, чиглэлийн хэрэгжилт ямар түвшинд явж байгаа, ялангуяа Рио Тинто компанитай хийж буй хэлэлцээрийн хүрээнд менежментийн төлбөр, зээлийн хүү зэрэг асуудлаар ямар ахиц гарсан талаар, зэсийн ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөртэй холбоотой зохицуулалт нь Онтрэ компанитай хийх хэлэлцээрт хэрхэн нөлөөлөх, чухал ашигт малтмалын жагсаалтыг Засгийн газар батлах зохицуулалтын талаар, баяжуулах үйлдвэрийн тусгай зөвшөөрлийг 5 жилийн хугацаатай олгох, сунгахаар тусгаж буй

зохицуулалт нь хөрөнгө оруулалтын тогтвортой байдлыг хангах боломжтой эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн С.Цэнгүүн Ашигт малтмалын тухай хуульд стратегийн ач холбогдол бүхий ордын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч этгээдийн 34 хувиас дээш эзэмшилтэй холбоотой шаардлагыг биелүүлээгүй тохиолдолд бүрэн эрхт төлөөлөгч томилох зохицуулалт хэвээр хадгалагдаж байгаа нь Үндсэн хуулийн үзэл баримтлал болон хөрөнгө оруулалтын орчинтой нийцэж байгаа эсэх, стратегийн ордод 34 хувиас дээш эзэмшилтэй хөрөнгө оруулагчид бүрэн эрхт төлөөлөгч томилох зохицуулалттай улс орнуудын талаар, тус зохицуулалт нь хөрөнгө оруулагчдыг татахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн П.Сайнзориг Ашигт малтмалын тухай хуулийн нэмэлт, өөрчлөлт нь орон нутгийн хөгжил, орон нутгийн эдийн засагт ямар бодит үр нөлөө үзүүлэх, тусгай зөвшөөрөл эзэмшээд үйл ажиллагаа эхлээгүй тохиолдолд лицензийн төлбөрийг нэмэгдүүлэх, хугацааны шаардлагыг чангатгах замаар лицензийн төвлөрлийг бууруулах зохицуулалт төсөлд туссан эсэх, Оюу толгой төслийн хүрээнд 34 хувийн эзэмшлийг тусгай ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрөөр орлуулах хувилбарыг Засгийн газар бодлогоор авч үзэж байгаа эсэх, Онтрэ компанийн талбайд олборлолт, ашиглалтын үйл ажиллагаа эхэлсэн эсэх, хэлэлцээр эцэслээгүй байхад ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулсан бол энэ нь гэрээг хүчингүй болгох үндэслэл болох эсэх талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Р.Батболд Ашигт малтмалын тухай хуулийн шинэчлэлийг эрчимжүүлж, уул уурхайн салбарт шинэ тоглогч оруулах, хайгуулын ажлыг нэмэгдүүлэх, боловсруулалтын түвшнийг ахиулах чиглэлээр ямар бодит зохицуулалтууд туссан, Онтрэ компанитай хийх гэрээг хэзээ эцэслэхээр төлөвлөж байгаа, тус төслийн хүрээнд 20 хувийн ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийн нөхцөлөөр хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах бодит боломж байгаа эсэх, уг хуулийн төслийн зэсийн ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийн зохицуулалтын мөрдөх хугацааг хойшлуулахгүйгээр төсөлд туссан хугацаагаар нь хэрэгжүүлэх боломжтой эсэх талаар асуулт асууж, хариулт авлаа.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан хуралдаанд оролцсон гишүүд дэмжсэн, дэмжээгүй байр сууриа илэрхийлж санал хэлэх үед Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Үүрийнтуяа хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжиж буйгаа илэрхийлээд, Эрдэнэт үйлдвэрийг бусдаас ялгавартай зохицуулж байгаа нь хууль, Үндсэн хуулийн эрх тэгш зарчимд нийцээгүй, мөн ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр, баяжуулах үйлдвэр, хяналтын тогтолцоо зэрэг олон асуудлыг илүү нарийвчлан тусгах шаардлагатай талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Очирбат хуулийн төслийн суурь судалгаа, тооцоо хангалтгүй, зөвхөн тодорхой ашиг сонирхолд чиглэсэн байдлаар боловсруулсан, уул уурхайн салбарын өргөн хүрээний асуудлыг шийдвэрлэж чадахгүй, хөрөнгө оруулагчдын өмнөх асуудлыг шийдээгүй, шинэ хөрөнгө оруулалт татах асуудал нь тодорхой бус байгаа тул төслийг дэмжихгүй талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Жаргалан Засгийн газраас өргөн барьж буй томоохон хуулийн төслүүд ихэвчлэн дутуу боловсруулагдсан, тодорхой шийдэлгүй, нийгмийн хүлээлтэд хүрээгүй, Оюу толгойн хэлэлцээрийн үр дүн, Улсын Их Хурлын 120 дугаар тогтоолын хэрэгжилт хангалтгүй байгаа тул төслийг дэмжихгүй талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн П.Сайнзориг хуулийн төслийг хэлэлцэхийг дэмжиж байгаа бөгөөд цаг алдалгүй, мэргэжлийн түвшинд нягт нямбай ажиллах шаардлагатай мөн ажлын хэсгийг ашиг сонирхлын зөрчилгүй бүрдүүлж, Эрдэнэт үйлдвэр болон бусад хөрөнгө оруулагчдад ижил тэгш нөхцөл бүрдүүлэх талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Ө.Шижир Эрдэнэт үйлдвэр болон бусад аж ахуйн нэгжүүдэд ялгаатай ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр ногдуулж буй нь төрөөс ялгавартай хандаж буй хэлбэр гэж шүүмжилж, хөрөнгө оруулагчид болон орон нутгийн иргэдийн хоорондын зөрчлийг төр зохицуулж чадахгүй байгаа, уул уурхайн төслүүд хэвийн хэрэгжих эрх зүйн орчныг

бүрдүүлэх шаардлагатай талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн О.Батнайрамдал Онтрэ компанитай хийх хэлцэл болон Оюу толгойтой холбоотой асуудлыг цаг алдалгүй шийдвэрлэх, Оюу толгойн хэлэлцээр, ноогдол ашиг болон Улсын Их Хурлын 2025 оны 120 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг урагшлуулах, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Заяабал инфляц өндөр, эдийн засаг удааширсан үед уул уурхайгаа түшиглэн эдийн засгаа идэвхжүүлэх шаардлагатай тул төслийг дэмжиж байгаа бөгөөд ялангуяа геологийн суурь судалгаанд хувийн хэвшлийг оролцуулах, уурхайн хаалт, нөхөн сэргээлтийн тусгай сан байгуулах, нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэвэл ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийг нь бууруулах зүйтэй талаар саналаа хэлсэн болно.

Байнгын хорооны хуралдаанаар Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.11 дэх хэсэгт заасныг баримтлан Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төсөл тус бүрийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжих эсэх санал хураалт явуулахад хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх хуулийн төслүүдийг хэлэлцэхийг дэмжсэн болно.

Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,

Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай, Газрын хэвлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Зөвшөөрлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Цөмийн энергийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Төсвийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийг явуулсан талаарх Эдийн засгийн байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг хэлэлцэн шийдвэрлэж өгөхийг Та бүхнээс хүсье.

Анхаарал хандуулсанд баярлалаа.

**ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН
ХОРООНЫ ДАРГА**

Б.ЗАЯАБАЛ

